
ادراک والدگری پدر و نقش جنسیتی در پسران نوجوان: نقش واسطه‌ای دل بستگی به پدر

تاریخ دریافت: ۹۷/۱۱/۳

تاریخ تأیید: ۹۸/۶/۲۸

مبین صالحی

استادیار مؤسسه آموزش عالی طلوع مهر قم - mobinsalehi@yahoo.com

جواد مرادی دهنوی

کارشناسی ارشد روانشناسی اسلامی مؤسسه اخلاق و تربیت

java.moradi@gmail.com

چکیده

روش تربیت پسران نوجوان توسط پدر با نقش جنسیتی آنها ارتباط دارد؛ اما کیفیت و سازوکار ارتباط سبک فرزندپروری پدران با نقش جنسیتی پسران نوجوان هنوز به خوبی روشن نیست. مطالعه حاضر مدلی را بررسی می‌کند که در آن فرض بر این است که دل بستگی به پدر می‌تواند ارتباط میان ادراک والدگری پدر و نقش جنسیتی پسران نوجوان را میانجی‌گری کند. در این مطالعه، دانش‌آموزان نوجوان پسر (۳۷۶ نفر) که با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند، ابزار پیوند والدینی، پرسشنامه نقش جنسیتی بم و پرسشنامه دل بستگی به والدین و همتایان را کامل کردند. داده‌ها از طریق روش توصیفی از نوع همبستگی، با استفاده از رگرسیون چندگانه و مدل‌یابی معادلات ساختاری بررسی شد. یافته‌ها نشان داد ادراک والدگری پدر تأثیر مستقیم بر نقش جنسیتی پسران دارد و می‌تواند به مردانگی آنها کمک کند؛ اما با ویژگی زنانگی پسران ارتباط ندارد. همچنین دل بستگی به پدر میانجی‌گر ارتباط میان ادراک والدگری پدر و نقش جنسیتی مردانگی در پسران است. بر اساس این یافته‌ها، افزون بر سبک فرزندپروری،

دل بستگی به پدر با ایجاد رابطه عاطفی میان پسران نوجوان و پدران می تواند در شکل گیری جنسیت مردانه آنها کمک کند.

واژگان کلیدی:

والدگری ادراک شده، فرزندپروری، پدری کردن، نقش جنسیتی، پسران نوجوان، دل بستگی به پدر.

مقدمه

یکی از مفاهیم جنسی که پژوهش های گسترده ای در چند دهه اخیر درباره آن انجام شده، نقش جنسیتی (Gender Role) است (Bem, 1993, p.2). نقش جنسیتی عبارت است از الگویی از رفتار، رگه های شخصیتی و نگرش ها که مردانگی یا زنانگی را در فرهنگی خاص مشخص می کنند (American Psychological Association, 2013, p.251).

عوامل گوناگونی بر شکل گیری نقش جنسیتی تأثیر گذارند؛ از جمله عوامل زیستی (Hines, 2011, p.69) و عوامل اجتماعی (Bussey & Bandura, 1999, p.676) که بیشترین پژوهش ها را به خود جلب کرده اند. نوع ارتباط و رفتار والدین از عوامل اجتماعی تأثیر گذار بر شکل گیری نقش جنسیتی کودکان و نوجوانان هستند. این دیدگاهی جهانی است که والدین بیشترین تأثیر را بر رشد کودکان می گذارند (Baumrind, 1967, p.162). والدین به شکل های گوناگونی نقشی فعال در تعیین روند تحول جنسی کودکان ایفا می کنند؛ از جمله ساختن، جهت دهی کردن، الگودهی، برچسب زنی و واکنش نشان دادن ارزیابانه به رفتارهای مرتبط با جنسیت (Bussey & Bandura, 1999, p.676). رویکردهای گوناگون در روان شناسی درباره چگونگی تأثیر گذاری والدین بر شکل گیری نقش جنسیتی کودکان، تبیین های مختلفی مطرح کرده اند؛ مانند همانندسازی کودکان با والد هم جنس خود در نظریه فروید و نظریه چودورو (Chodorow, 1978, p.49) یا الگو برداری کودکان از والدین هم جنس در نظریه یادگیری اجتماعی بندورا (Juni, Rahamim & Brannon, 1985, p.89). در این نظریه ها بر تأثیر گذاری کیفیت حضور تربیتی پدران و مادران بر هویت مردانه پسران و هویت زنانه دختران تأکید می شود.

به طور کلی هر نوع رفتار بزرگ سالان با کودکان با هدف محافظت، پرورش، آموزش، انضباط و راهنمایی والدگری یا فرزندپروری (Parenting) نامیده می شود؛ اما نظریه پردازان گوناگون تعاریف و معیارهای متفاوتی برای تعریف و اندازه گیری ابعاد مختلف

فرزندپروری بیان کرده‌اند. بامریند (Baumrind, 1967, p.166/ idem, 1971, pp.22-24) ابعاد رفتار والدین را بر اساس میزان کنترل والد، پختگی توقعات والد، ارتباط والد - کودک و مهرورزی والد توضیح می‌دهد. پارکر، تاپلینگ و براون (Parker, Tupling, & Brown, 1979, p.2) نیز به این موارد اشاره می‌کنند: عاطفه، گرمی / سردی هیجانی، همدلی / بی‌تفاوتی و صمیمت / غفلت (بعد مراقبت) و کنترل، حمایت افراطی، دخالت، تماس بیش از حد، رفتار کودکانه با فرزند، جلوگیری از رفتار مستقلانه و اجازه برای استقلال و خودمختاری (بعد حمایت افراطی). در این پژوهش منظور از اصطلاح ادراک «والدگری پدر» ادراک فرد از دو بعد یادشده در رابطه با پدر مطابق با تعریف پارکر است. با وجود پیشینه طولانی مدت پژوهش‌های مربوط به فرزندپروری، عمدتاً سبک فرزندپروری مادرانه به عنوان سبک غالب بررسی شده است (Power, 2013, pp.20-21) و بیشتر محققان اولیه از نقش و ویژگی‌های منحصربه‌فرد پدرانه در تربیت فرزند غفلت کرده‌اند (see: Ainsworth, 1969, p.969/ Rutter, 1971, p.233/ owlby, 1985, p.350). همچنین به پیروی از نظریه‌ها، تحقیقات اندکی وجود دارد که به ارتباط پدر - پسر پردازد (Brannen, Wigfall & Mooney, 2012, p.26). درحالی‌که دیدگاه‌های نظری اخیراً تأکید دارند مشارکت پدر در حمایت هیجانی، مراقبت، نظارت و انضباط فرزندان پیامدهای مثبت فراوانی برای آنان دارد (see: Amato, 1994, p.1031). یافته‌های پژوهشی نیز نشان می‌دهند ارتباط میان پسر و پدر تأثیرگذارترین ارتباط‌هایی است که یک پسر در طول زندگی‌اش با جنس موافق (same-sex) برقرار می‌کند و از لحاظ اجتماعی نیز از مهم‌ترین روابط با هم‌جنسان است (Floyd & Morman, 2003, p.599).

گیلامو - راموس و همکاران (Guilamo-Ramos, et al, 2012, p.1314) در پژوهش «مروری جدید درباره رفتار جنسی نوجوانان» دریافتند اغلب پژوهش‌های متمرکز بر والد، نقش پدران را در شکل‌گیری رفتار جنسی نوجوانان نادیده گرفته و بر مادران تمرکز کرده‌اند. شاید به این علت که باورهای پیشین پیوند عاطفی پدر با کودک را کم‌عمق‌تر از پیوند مادر - کودک می‌دانستند؛ اما تحقیقات اخیر نشان می‌دهد پدرها صرف وقت برای کودک را از اولویت‌های خود می‌دانند (Daly, 1996, p.466) و می‌توانند نقش مراقبتی در ارتباط با کودکان داشته باشند و گاهی در عمل این نقش را ایفا می‌کنند و اگر عهده‌دار تربیت فرزند شوند، توانایی مراقبت عاطفی دارند (Parke & Sawin, 1976, p.365)؛

از این رو ممکن است پیوند عاطفی بین پدران و نوباوگان شکل بگیرد (Ainsworth, 1989, p.712) و پدران بتوانند نقش مؤثری در شکل‌گیری رفتارهای گوناگون نوجوانان مانند موفقیت تحصیلی (Dumka, Gonzales, Bonds & Millsap, 2009, p.588) و ارتباط با هم‌تایان (Feldman & Wentzel, 1990, p.439) ایفا کنند. با وجود این تحقیقات، برای مشخص شدن میزان و کیفیت مشارکت پدران در تربیت فرزندان، نیاز به پژوهش‌های بیشتری است (Ainsworth, 1989, p.715).

یکی از مفاهیمی که در جریان ارتباط والد - کودک شکل می‌گیرد، دل‌بستگی است (Ainsworth, 1969, p.971). دل‌بستگی که یک سازه ارتباطی است، از طریق ایجاد پیوندهای هیجانی یا عاطفی باعث شکل‌گیری ارتباط میان والد و کودک می‌شود (Ainsworth & Bowlby, 1991, p.340). از دیدگاه نظریه‌پردازان رشد (Bretherton, 1992, p.759)، والد مهربان، حمایت‌کننده و باثبات که در دسترس کودک باشد، عنصری حیاتی برای پیوند دل‌بستگی سالم و ایمن والد - کودک است. در این پژوهش منظور از «دل‌بستگی به پدر» ادراک نوجوان از کیفیت ارتباط عاطفی با پدر است؛ یعنی باور نوجوان درباره پاسخ‌دهنده بودن، در دسترس بودن، پذیرا بودن برای ارتباط و تکیه‌گاه و یاری‌بخش بودن در زمان نیاز (Kerns, Klepac & Cole, 1996, p.324).

نوجوانی زمان گسترش نقش‌های اجتماعی و ارتباط با گروه همسالان است؛ اما پدر و مادر همچنان چهره‌های دل‌بستگی (Attachment Figure) مهمی هستند (Fraley & Davis, 1997, p.132). شواهد روزافزون بیانگر تأثیرگذاری‌های متفاوت پدران با مادران - به عنوان چهره‌های دل‌بستگی - بر نوجوانان است و نوجوانی، به‌طور خاص زمان مهمی برای رابطه نوجوان - پدر است (Lieberman, Doyle & Markiewicz, 1999, p.202). علت تمرکز بیشتر پژوهش‌های دل‌بستگی بر مادران و نادیده گرفتن نقش پدر (Phares & Compas, 1992, p.387) ممکن است مربوط به ویژگی‌های مراقبت‌گری و حمایت‌گری بیشتر مادران (Parker, Tupling & Brown, 1979, p.4) و رویکردهای نظری باشد که دل‌بستگی اولیه را میان نوباوه و مراقب اصلی که اغلب مادر است، تعریف می‌کنند (Bowlby, 1958, p.350). اما با وجود اینکه برخی یافته‌ها نشان می‌دهند در فرهنگ‌های گوناگون، فرزندان بیشتر به مادر دل‌بستگی دارند تا پدر (پاک‌دامن و نجات، ۱۳۹۳، ص ۴۹ / Forbes & Adams-curtis, 2000, / Haigler, Day & Marshall, 1995, p.203).

p.259)، مشاهدات دیگر گویای نبود تفاوت در میزان دل‌بستگی دختران و پسران نوجوان با پدر و مادر است (Arbona & Power, 2003, p.40). توجه دیگر این است که به سبب اینکه ارتباط‌های پدر - پسر چالش‌انگیز است و گاهی با جروبحث همراه می‌شود، بسیاری گمان می‌کنند روابط آنها عاطفی نیست؛ در حالی که نه تنها این گونه نیست؛ بلکه گاه حتی ارتباط عاطفی پدران با پسرانشان از ارتباط عاطفی پسران با پدران بیشتر است (Floyd & Morman, 2003, p.605). همچنین در برداشت پسران و دختران از نوع والدگری پدرشان تفاوتی وجود ندارد (Parker, Tupling & Brown, 1979, p.9). حتی گاهی مشاهده می‌شود مشغولیت پدران با پسران (صمیمیت، مهرورزی و توجه به انضباط) بیش از دختران است (Starrels, 1994, p.148).

از جمله متغیرهایی که می‌توان آن را از طریق دل‌بستگی نوجوان به والدین پیش‌بینی کرد، ویژگی‌های جنسیتی است. هویت جنسیتی که منشأ نقش جنسیتی و از مؤثرترین عوامل شکل‌گیری هویت در نوجوانی است، با ارتباط صمیمانه با پدر همبستگی دارد (Benson, Harris & Rogers, 1992, p.187). نقش جنسیتی نیز به‌طور مستقل با صمیمیت با والدین ارتباط دارد (Forbes & Adams- / Haigler, Day & Marshall, 1995, p.203). (curtis, 2000, p.258).

در بررسی پژوهش‌های گوناگونی که مرور شد، مشاهده می‌شود از سویی رابطه میان پدری کردن و دل‌بستگی به پدر وجود دارد (همتی و فتحی آشتیانی، ۱۳۹۲، ص ۵) و از سوی دیگر رابطه میان دل‌بستگی به پدر و نقش جنسیتی (پاک‌دامن و نجات، ۱۳۹۳، ص ۴۹). نظریه‌ها نیز نشان می‌دهند رابطه صمیمانه با کودک و توجه به نیازهای او باعث افزایش دل‌بستگی (Ainsworth, 1989, p.715) می‌شود و در ادامه، چهره‌های دل‌بستگی می‌توانند به الگویی برای رفتارهای جنسی تبدیل شوند (Bussey & Bandura, 1999, p.676). در پژوهش هوتونن (Huttunen, 1992, p.251) نیز مشخص شد ارتباط صمیمی پدر - پسر و میزان کنترل پدرانه، همبستگی میان مردانگی پدران و مردانگی پسران را تبیین می‌کند. بنابراین به نظر می‌رسد آنچه می‌تواند تأثیر نقش تربیتی پدر بر هویت مردانه فرزندان را تعیین کند، کیفیت پیوندهای عاطفی میان والدین و نوجوان باشد؛ به بیان دیگر دل‌بستگی پسر به پدر می‌تواند نقش واسطه‌ای در رابطه میان پدری کردن پدران و نقش جنسیتی پسران ایفا کند. اما با وجود مطالعات گوناگون که نقش واسطه‌ای دل‌بستگی

ایمن بر رابطه میان متغیرهای مختلف والدینی با پیامدهای آتی آنها را بررسی کرده‌اند (see: Doyle & Markiewicz, 2005, p.97/ Nunes & Mota, 2016, p.734)، پژوهشی که رابطه این متغیرها و نقش جنسیتی را مشخص کند، مشاهده نشد.

یکی از علل ضرورت انجام این پژوهش، پایدار ماندن نقش جنسیتی تا بزرگسالی است (Fischer & Narus, 1981, p.97) که در صورت شکل‌گیری نقش‌های جنسیتی مختل‌کننده (نامتمايز یا جنسیت‌ناسنجی) تأثیرات نامطلوب تا بزرگسالی ادامه خواهد یافت؛ از این رو بررسی دقیق علل شکل‌گیری نقش‌های جنسیتی راه را برای مداخلات لازم قبل از ورود به بزرگسالی باز می‌کند. در صورت تأیید نقش میانجی‌گری (Mediating Effect) دل‌بستگی می‌توان در کارهای مداخله‌ای، از آن استفاده کرد، برای نمونه در صورت مشاهده نقص در مردانگی پسران می‌توان با ارائه مداخلاتی با هدف افزایش دل‌بستگی پسر - پدر به رفع مشکل کمک کرد. ضرورت دیگر با توجه به تأثیر فرهنگ‌های متفاوت بر ویژگی‌های جنسیتی (خمسه‌ای، ۱۳۸۶، ص ۱۲۹/ علی‌اکبری دهکردی، محتشمی و حسن‌زاده، ۱۳۹۱، ص ۸/ Bem, 1981a, p.369) و ارتباط متفاوت میان نقش جنسیتی و سلامت روان در جوامع گوناگون (Bassoff & Glass, 1982, p.105) مشخص می‌شود. بررسی‌ها نشان می‌دهد در ایران پژوهش‌های کافی درباره علل و پیامدهای روان‌شناختی نقش جنسیتی انجام نشده است. با توجه به آنچه بیان شد، پژوهش حاضر مطابق با دو نظریه دل‌بستگی اینزورث و بالبی (Ainsworth & Bowlby, 1991, p.340) و یادگیری اجتماعی باسی و بندورا (Bussey & Bandura, 1999, p.676) سه فرضیه را بررسی می‌کند: دل‌بستگی به پدر نقش واسطه‌ای در رابطه میان ادراک والدگری پدر و نقش جنسیتی در پسران نوجوان دارد؛ دل‌بستگی به پدر پیش‌بینی‌کننده نقش جنسیتی در پسران نوجوان است؛ ادراک والدگری پدر پیش‌بینی‌کننده نقش جنسیتی در پسران نوجوان است.

روش تحقیق

در این تحقیق از روش تحقیق توصیفی از نوع همبستگی، شامل رگرسیون چندگانه و مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده شده است.

شرکت‌کنندگان

در این پژوهش ۳۷۶ دانش‌آموز پسر دوره متوسطه دوم (دهم، یازدهم و پیش‌دانشگاهی)

شهر قم شرکت کردند. حجم جامعه آماری ۱۰۰۰۰ نفر بود که بر اساس فرمول کوکران، ۳۷۶ نفر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای از چهار ناحیه آموزشی شهر قم، از هر ناحیه دو مدرسه و از هر مدرسه، دو کلاس انتخاب شدند. دامنه سنی شرکت‌کنندگان ۱۶ تا ۱۸ سال، با میانگین ۱۶/۴۵ و انحراف معیار ۰/۵۸ بود. همچنین میانگین (و انحراف استاندارد) تعداد فرزندان خانواده (۱/۱۷) ۲/۷۶ بود. والدین ۹۷/۵٪ از شرکت‌کنندگان در قید حیات بودند و در ۲/۵٪ افراد فقط مادر در قید حیات بود. اکثر دانش‌آموزان (۹۴/۷٪) با هردو والد و شمار اندکی فقط با مادر (۴٪) یا پدر (۱/۳٪) زندگی می‌کردند. آمار اشتغال والدین به این صورت بود: فقط پدر شاغل (۷۰٪)، هردو شاغل (۲۵٪)، هردو بیکار (۳/۷٪)، فقط مادر شاغل (۱/۳٪).

ابزار اندازه‌گیری

- «پرسشنامه نقش جنسی بم» (Bem Sex Role Inventory (BSRI) (Bem, 1974, p.155): پرسشنامه نقش جنسی بم یک ابزار خودسنجی بر اساس خصیصه نقش جنسیتی است (که در مجموع مردانگی و زنانگی نامیده می‌شود). در این ابزار، سازه‌های نقش جنسیتی دو بعد متعامد (عمود بر هم) هستند؛ نه یک مقیاس تک‌بعدی که انتهای یک سوی پیوستار، مردانگی باشد و انتهای سوی دیگر زنانگی. BSRI شامل ۶۰ ویژگی است که تصور می‌شود مردان، زنان یا هردوی آنها را از نظر اجتماعی مطلوب می‌دانند؛ مانند قاطعیت برای مردان، دلسوزی برای زنان و اعتماد به نفس برای هردو. ۲۰ گویه برای ویژگی زنانگی، ۲۰ گویه برای ویژگی مردانگی و ۲۰ گویه خنثا در پرسشنامه وجود دارد. گویه‌های خنثا به منظور پی‌نبردن پاسخ‌دهندگان به هدف پرسشنامه افزوده شده‌اند. پاسخ‌دهندگان بر اساس مقیاس هفت‌درجه‌ای مشخص می‌کنند هر صفت تا چه اندازه آنها را توصیف می‌کند. بم اعتبار بازآزمایی پرسشنامه را در سطح بالا گزارش کرد (ibid, p.158). بم پس از هفت سال نسخه کوتاه BSRI را ساخت (Holt & Ellis, 1998, p.930). در نسخه کوتاه، نیمی از گویه‌های ابزار اصلی حذف شدند و مقیاسی با ۳۰ گویه ارائه شد؛ به این صورت که به هر کدام از شاخص‌های مردانگی، زنانگی و خنثا ۱۰ گویه اختصاص می‌یابد. همسانی درونی نسخه کوتاه بالاتر از نسخه اولیه است. همبستگی آن نیز با نسخه اولیه در حدود ۰/۹۰ است (ibid, p.931). علی‌اکبری دهکردی، محتشمی و حسن‌زاده روایی و اعتبار نسخه فارسی مقیاس کوتاه را در افراد بزرگ‌سال با استفاده از تحلیل عاملی و آلفای

کرونباخ (از ۰/۷۶ تا ۰/۸۲) گزارش کردند (۱۳۹۱، ص ۱۲). در پژوهش حاضر از نسخه کوتاه استفاده شد و آلفای کرونباخ در مردانگی ۰/۷۶ و در زنانگی ۰/۸۲ حاصل شد.

- «ابزار پیوند والدینی - فرم پدر» (Parental Bonding Instrument-Father's form (PBI-F)):: مقیاسی که پارکر و همکاران (Parker et al, 1979, p.10) ساختند، به نقش والدین در ایجاد ارتباط عاطفی والد - فرزند پرداخته و دارای الگوی دوعاملی است: الف) عامل مراقبت (Care) (مراقبت در مقابل بی تفاوتی / طرد)، مانند «با لحن گرم و دوستانه با من صحبت می کرد»؛ ب) عامل حمایت افراطی (Control or Overprotection) (کنترل / حمایت افراطی در مقابل اجازه برای خودمختاری و استقلال)، مانند «تلاش می کرد هر کاری را که انجام می دهم، کنترل کند». این مقیاس دارای ۲۵ گویه است و بر اساس روش لیکرته نمره گذاری می شود (۰ تا ۳). تعداد ۱۲ گویه عامل مراقبت (حداکثر نمره ۳۶) و ۱۳ گویه عامل حمایت افراطی (حداکثر نمره ۳۹) را می سنجند. این ابزار را می توان بدون تغییر در محتوا و ادبیات سؤالات، برای پدر و مادر، به طور جداگانه استفاده کرد. محدوده سنی اجرای ابزار از ۱۶ سالگی به بالاست. از آزمون شونده خواسته می شود به گویه هایی درباره نوع رفتار پدر / مادر خود پیش از ۱۶ سالگی پاسخ دهد. بررسی پارکر و همکاران با استفاده از تحلیل عوامل و اعتبار ارزیابان (Raters Reliability) نشان دهنده روایی و اعتبار بالای آزمون اصلی است.

بهزادی، سروقد و سامانی با استفاده از تحلیل عامل تأییدی روایی نسخه فارسی ابزار پیوند والدینی را تأیید کردند (۱۳۹۰ «ب»، ص ۱). آنها چهار عامل را استخراج نمودند: رابطه صمیمانه، تلاش برای وابستگی، بی تفاوتی و تشویق به استقلال (بهزادی و همکاران، ۱۳۹۰ «الف»، ص ۸۱). در پژوهشی دیگر روایی و اعتبار مطلوبی را برای استفاده از ابزار در پژوهش های روان شناختی گزارش کردند. در پژوهش حاضر به سبب منفی بودن آلفای کرونباخ، عامل بی تفاوتی اعتبار آن تأیید نشد و از آن استفاده نگردید. در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ از ۰/۷۳ تا ۰/۷۵ حاصل شد.

- «پرسشنامه دل بستگی به والدین و همتایان» (Inventory of Parent and Peer Attachment (IPPA)): پرسشنامه IPPA که توسط آرمسدن و گرینبرگ (Armsden & Greenberg, 1987, p.427) ساخته شد، ابزاری خودسنجی برای بررسی ادراک نوجوانان و جوانان از ارتباط عاطفی با والدین و همتایان است. در بازنگری پرسشنامه می توان

دل‌بستگی به مادر، پدر و همتایان را به طور جداگانه، با ۲۵ گویه برای هر مقیاس محاسبه کرد (Gomes, 2014, p.26). در این پژوهش از بخش مربوط به پدر (IPPA-F) استفاده شد. نمره‌گذاری به صورت مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت است. مجموع نمره فرد، دل‌بستگی فرد را به پدر نشان می‌دهد. در پژوهش آرمسدن و گرینبرگ (Armsden & Greenberg, 1987, p.434) اعتبار و روایی مناسبی را برای کیفیت ادراک روابط نزدیک در اواخر نوجوانی نشان داد: اعتبار بازآزمایی از ۰/۸۶ تا ۰/۹۳ و آلفای کرونباخ از ۰/۸۷ تا ۰/۹۲. در پژوهش نصرتی، مظاهری و حیدری (۱۳۸۵، ص ۳۹)، اعتبار نسخه فارسی ابزار از طریق همسانی درونی به ترتیب در مورد دل‌بستگی به مادر، پدر و همسالان، ۰/۸۲، ۰/۸۳ و ۰/۹۲ به دست آمد. در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ ۰/۹۴ حاصل شد.

شیوه اجرا

برای اجرای پژوهش، پس از نامه‌نگاری و هماهنگی با اداره آموزش و پرورش شهر قم، به مدارس متوسطه دوم مراجعه شد. یکی از پژوهشگران با هماهنگی مدیران مدارس، ۳۸۴ پرسشنامه را در کلاس بین دانش آموزانی که با رضایت در پژوهش شرکت می‌کردند، توزیع نمود. همچنین برای افزایش انگیزه برای پاسخگویی، هدیه‌ای در نظر گرفته شد. پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها و کنار گذاشتن هشت پرسشنامه - به سبب ناقص بودن یا پرت بودن داده‌ها - داده‌ها برای تجزیه و تحلیل وارد نرم‌افزارهای آماری شدند.

راهبردهای تحلیل داده‌ها

در بخش آمار توصیفی دل‌بستگی به پدر، ادراک والدگری پدر و نقش جنسیتی بررسی شد. ارتباط میان انواع ادراک والدگری پدر، نقش‌های جنسیتی و دل‌بستگی به پدر در ابتدا با استفاده از همبستگی پیرسون تحلیل شد. برای بررسی رابطه تابعی و پیش‌بین از رگرسیون چندگانه با بهره‌گیری از نرم‌افزارهای SPSS 23 و به منظور بررسی برازش مدل روابط علی میان متغیرها، از مدل‌یابی معادلات ساختاری (structural equation model) (SEM) با بهره‌گیری از AMOS (نسخه ۱۷؛ Arbuckle, 2008, p.1) استفاده شد. مدل اندازه‌گیری برای برازش مناسب داده‌ها با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی (CFA؛ Anderson & Gerbing, 1988, p.411) با استفاده از برنامه AMOS انجام شد.

یافته‌ها

پیش از تجزیه و تحلیل داده‌ها، به پالایش داده‌ها با استفاده از اصلاح داده‌های غیرمنطقی، جایگزین کردن اندازه‌های ازدست‌رفته با روش جایگزین کردن میانگین و آماره مهالانویس پرداخته شد و سپس مفروضه‌های رگرسیون بررسی شد. معنادار نبودن نتایج آزمون کالموگروف - اسمیرنف در سطح (۰/۵) نشان‌دهنده نرمال بودن و معنادار نبودن آزمون ام. باکس نشان‌دهنده هم‌گنی ماتریس‌های واریانس - کوواریانس بود. پیش از آغاز بررسی فرضیه‌های پژوهش، نخست روابط میان متغیرهای پژوهش مشخص شد. در جدول ۱ میانگین، انحراف معیار و ضرایب همبستگی متقابل متغیرهای پژوهش به تصویر کشیده شده است.

جدول ۱. همبستگی میان ادراک والدگری پدر، دل‌بستگی به پدر و مردانگی / زنانگی

متغیر	میانگین (انحراف معیار)	۱	۲	۳	۴	۵	۶
۱. مردانگی	۳/۳ (۱/۱۶)	-					
۲. زنانگی	۴/۴ (۰/۷۷)	-۰/۰۴	-				
۳. دل‌بستگی به پدر	۵۹/۱۱ (۱۸/۱۸)	۰/۲۸**	-۰/۰۴	-			
۴. رابطه صمیمانه	۱۵/۹۰ (۳/۹۴)	۰/۱۹**	-۰/۰۶	۰/۶۳**	-		
۵. تشویق برای استقلال	۱۲/۶۴ (۳/۶۶)	۰/۰۹	۰/۰۵	۰/۵۱**	۰/۴۶**	-	
۶. تلاش برای وابستگی	۱۹/۸۰ (۴/۰۶)	-۰/۱۷**	-۰/۰۴	-۰/۳۵**	-۰/۱۶**	-۰/۴۶**	-

** $p < ۰/۰۱$

رابطه زنانگی با مردانگی، منفی، اما غیرمعنادار است. چنان‌که انتظار می‌رفت، رابطه مردانگی با شاخص‌های دل‌بستگی به پدر و رابطه صمیمانه مثبت و معنادار و با تلاش برای وابستگی منفی و معنادار بود؛ اما رابطه معناداری میان مردانگی و تشویق برای استقلال مشاهده نشد. رابطه زنانگی با هیچ‌یک از مقیاس‌های دل‌بستگی به پدر و ادراک والدگری پدر معنادار نبود. از سوی دیگر، همان‌گونه که انتظار می‌رفت، رابطه ابعاد مثبت والدگری (رابطه صمیمانه و تشویق برای استقلال) با دل‌بستگی مثبت و معنادار و بُعد منفی آن (تلاش برای وابستگی) با دل‌بستگی منفی و معنادار بود.

جدول ۲. ضرایب رگرسیون چندگانه متغیرهای مدل در دل‌بستگی به پدر و نقش جنسیتی

متغیر	ملاک	پیش‌بین	B	SE B	بتا	t
دل‌بستگی	صمیمیت		۲/۹۶	۰/۱۷	۰/۶۴	۱۷/۳۷***
	استقلال		۰/۶۸	۰/۲۰	۰/۱۴	۳/۳۲***
	وابستگی		-۰/۸۰	۰/۱۶۵	-۰/۱۸	-۴/۸۴**
	دل‌بستگی		۰/۰۲	۰/۰۰۵	۰/۲۸	۳/۵۸***
مردانگی	صمیمیت		۰/۰۰۸	۰/۰۲	۰/۰۳	۰/۳۴
	استقلال		-۰/۰۴	۰/۰۲	-۰/۱۳	-۲/۰۰*
	وابستگی		۰/۰۲	۰/۰۱	۰/۲۸	۳/۵۸***
	دل‌بستگی		-۰/۰۰	۰/۰۰۳	-۰/۰۳	-۰/۳۷
زنانگی	صمیمیت		-۰/۰۲	۰/۰۲	-۰/۰۸	-۱/۰۶
	استقلال		۰/۱۹	۰/۰۱	۰/۰۹	۱/۳۷
	وابستگی		-۰/۰۱	۰/۰۰	-۰/۰۳	-۰/۳۷

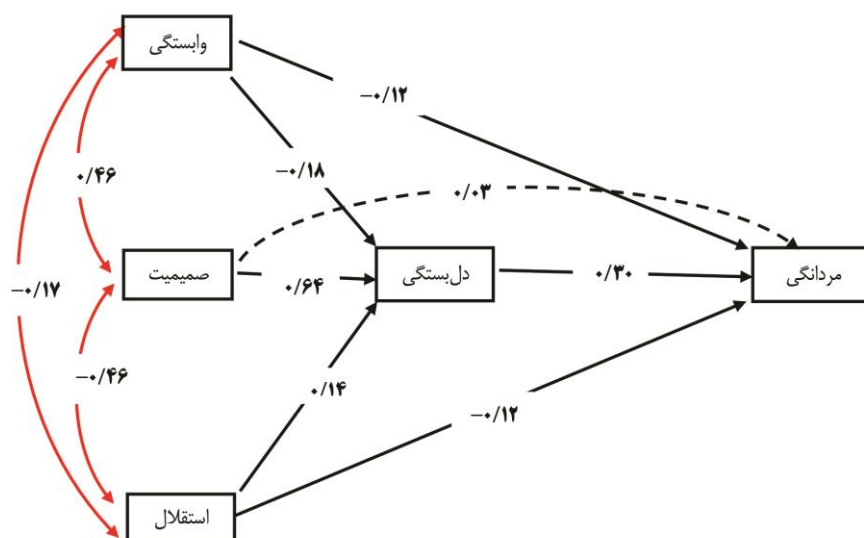
* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

در ادامه برای بررسی فرضیه‌های پژوهش، از رگرسیون چندگانه با روش همزمان برای پیش‌بینی متغیرهای ملاک استفاده شد. چنان‌که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، تمامی متغیرهای والدگری پدر پیش‌بینی‌کننده دل‌بستگی هستند ($F_{(4, 371)} = 187/14$, $P < 0/001$), همچنین دل‌بستگی به پدر و تمامی متغیرهای والدگری پدر به‌جز صمیمیت، توان پیش‌بینی مردانگی را دارند ($R^2 = 0/09$). هم‌چنین دل‌بستگی به پدر و تمامی متغیرهای والدگری پدر به‌جز صمیمیت، توان پیش‌بینی مردانگی را دارند ($R^2 = 0/6$, $F_{(3, 372)} = 9/48$, $P < 0/001$); اما هیچ‌یک از متغیرهای پژوهش پیش‌بینی‌کننده زنانگی در شرکت‌کنندگان پژوهش نیستند و مدل نیز معنادار نیست ($F_{(3, 372)} = 1/07$, $P = 0/37$, $R^2 = 0/01$). بنابراین در ادامه، مدلیابی معادلات ساختاری فقط برای نقش جنسیتی مردانگی انجام شد.

برای بررسی برازش مدل پیشنهادی از مدلیابی معادلات ساختاری استفاده شد. ملاک‌ها برای برازش مدل مناسب، بالاتر بودن شاخص برازش مقایسه‌ای (CFI) از ۰/۹۵ و ریشه دوم میانگین مجذورات خطای تقریب (RMSEA) مساوی یا کوچک‌تر از ۰/۰۸ بود. تحلیل عاملی تأییدی (CFA) نشان داد مدل اندازه‌گیری برازش خوبی برای داده‌ها دارد، $X^2(14, N = 276) = 0.12$, $p = 0.73$, $CFI = 1.00$, $RMSEA = 0.00$ و جدول ۳

عوامل نهفته را همراه با وزن‌های رگرسیونی استاندارد شده متغیرهای شاخص نشان می‌دهد.

شکل ۱. نمودار رابطه ادراک والدگری پدر با نقش جنسیتی مردانگی از طریق دل‌بستگی به پدر

جدول ۳. روابط میان متغیرهای مدل

رابطه میان متغیرها	تأثیر مستقیم	تأثیر غیرمستقیم	تأثیر کل
رابطه صمیمانه ← مردانگی	۰/۱۹	۰/۱۹	۰/۱۹
تشویق برای استقلال ← مردانگی	۰/۰۴	-۰/۰۸	-۰/۰۸
تلاش برای وابستگی ← مردانگی	۰/۰۵	-۰/۱۷	-۰/۱۷

* نبود ارتباط معنادار

بر اساس نتایج شکل ۱ و جدول ۳ می‌توان گفت تلاش برای وابستگی و تشویق برای استقلال، اثر مستقیم و غیرمستقیم بر مردانگی دارند؛ اما این اثر منفی است. در این اثر گذاری، دل‌بستگی به پدر نقش میانجی‌گری جزئی این رابطه را ایفا می‌کند. رابطه صمیمانه اثر مستقیم بر مردانگی پسران ندارد؛ اما به وسیله میانجی‌گری دل‌بستگی به پدر بر مردانگی پسران اثر معنادار مثبت دارد. بنابراین این میانجی‌گری کامل است (جدول ۳).

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش به بررسی اثر مستقیم و غیرمستقیم ادراک والدگری پدر بر نقش جنسیتی پرداخت. نتایج نشان داد مدل ترسیم‌شده در شکل ۱ برازش خوبی با داده‌ها دارد و از فرضیه‌ها حمایت می‌کند؛ به این معنا که دو زیرمقیاس ادراک والدگری پدر، یعنی تشویق به استقلال و تلاش برای وابستگی به‌طورمستقیم بر نقش جنسیتی مردانگی نوجوانان پسر تأثیر دارند و این اثرگذاری همچنین به وسیله دل‌بستگی به پدر میانجی‌گری می‌شود؛ به این معنا که تشویق نوجوان از سوی پدر به مستقل شدن یا تلاش پدر برای وابسته کردن او باعث کاهش مردانگی در او می‌شود. البته دل‌بستگی می‌تواند این تأثیر منفی را کاهش دهد. رابطه صمیمانه پدر با نوجوان پسر نیز به صورت غیرمستقیم (از طریق دل‌بستگی) باعث مردانگی نوجوان می‌شود. درمجموع این نتایج مدلی را تأیید می‌کنند که در آن ادراک والدگری پدر از دو طریق مستقیم و غیرمستقیم بر نقش جنسیتی پسران نوجوان تأثیر می‌گذارد. بنابراین می‌توان گفت دل‌بستگی به پدر چگونگی تأثیر والدگری پدر بر نقش جنسیتی را تبیین می‌کند.

یافته‌ها همسو با نظریاتی است که فرض می‌کنند شکل‌گیری نقش جنسیتی در بستر اجتماعی‌سازی شکل می‌گیرد؛ یعنی یادگیری تحت تأثیر الگوگیری از ویژگی‌های والدین است (Juni, Bussey & Bandura, 1999, p.676 // Baumrind, 1967, p.162). همچنین همسو با پژوهش‌هایی است که نشان دادند مشارکت پدر در تربیت فرزندان و رابطه صمیمانه با آنها مزایایی برای رشد آنها دارد (Rahamim & Brannon, 1985, p.89). به‌ویژه بهبود کیفیت دل‌بستگی (Lamb, 2010, p.14)، ارتقای هویت شخصی (Starrels, 1994, p.148)، هویت جنسیتی (Benson, Harris & Rogers, 1992, p.187) و نقش جنسیتی (Forbes & Adams-curtis, / Haigler, Day & Marshall, 1995, p.203) (2000, p.259).

هرچند به سبب جدید بودن این پژوهش، پژوهش‌های مشابهی درباره نقش واسطه‌گری دل‌بستگی میان والدگری و نقش جنسیتی یافت نشد؛ اما پژوهش‌های فراوان نقش واسطه‌گری دل‌بستگی را بر رابطه متغیرهای گوناگون با یکدیگر تأیید کرده‌اند؛ مانند نقش دل‌بستگی در رابطه میان صمیمیت والدین در کودکی با عزت‌نفس در نوجوانی (Doyle &

97، Markiewicz, 2005، سبک‌های والدگری والدین با تفکر خودکشی گرایانه در نوجوانی (Nunes & Mota, 2016, p.734)، فرزندپروری با اختلال‌های برونی‌سازی (Roskam, Meunier, & Stievenart, 2011, p.170)، غفلت از کودکان در کودکی با باورهای پارانوئید در بزرگسالی (Sitko et al, 2014, p.202)، بدرفتاری در کودکی با اختلال خوردن (Tasca & et al, 2013, p.1)، آزار هیجانی و خشونت زنان توسط شریک با کیفیت ارتباط آنها (Weston, 2013, p.483) و رگه ذهن آگاهی با پاسخ استرس به تعارض در ارتباط (Hertz, Laurent, & Laurent, 2014, p.483).

تا امروز سازوکار و زمینه‌های این ارتباط به‌خوبی روشن نیست. تاسکا و همکاران (Tasca et al, 2013, p.2 idem, 2009, p.662) در تبیین نقش واسطه‌ای دل‌بستگی به ویژگی تنظیم هیجانی (Emotion Regulation) در دل‌بستگی اشاره می‌کنند که شامل مسائل میان‌فردی مانند حساسیت میان‌فردی، ترس از طرد شدن و ازدست‌دادن ارتباط می‌شود؛ برای نمونه دل‌بستگی اضطرابی در پسرانی که مورد بی‌مهری و فشار برای وابستگی از سوی پدر قرار گرفته‌اند، ممکن است به سبب خشم از پدر، باعث افراط در تنظیم هیجانی و حساسیت میان‌فردی نسبت به فقدان شود. در این صورت نوجوان به جای توجه به خود و شکل‌دهی نگرش‌هایی درباره جنسیت خود، بیشتر نگران و دل‌مشغول روابط میان‌فردی می‌شود؛ به بیان دیگر هیجان منفی ناشی از دل‌بستگی ناایمن مانع تفکر صحیح درباره جنسیت و وظایف جنسیتی خود و الگوگیری از پدر و همسالان هم‌جنس می‌شود. درواقع نوجوان بیشتر به فکر ازدست‌دادن رابطه است تا همسان‌سازی با پدر و همسالان هم‌جنس. از سوی دیگر نوجوانی که از لحاظ هیجانی در درجه متعادلی قرار دارد، به شکلی عمیق‌تر درباره خود می‌اندیشد؛ اما نوجوانی که به سبب سردی روابط با پدر دچار دل‌بستگی اجتنابی شده باشد، تنظیم هیجانی بسیار پایین خواهد داشت و توجهی به روابط میان‌فردی نمی‌کند و همین سبب تأثیرپذیری و الگوبرداری اندک از نقش جنسیتی پدر و همسالان هم‌جنس خواهد شد. از سوی دیگر برقراری رابطه صمیمانه پدران با نوجوانان پسر (Starrels, 1994, p.148) باعث افزایش دل‌بستگی ایمن می‌شود که به تنظیم هیجانی کمک می‌کند؛ ازاین‌رو نوجوان با احساس آرامش و امنیت بالا به خود و هویت خود می‌اندیشد. اندیشیدن عمیقی که در پرتوی صمیمیت پدرانه است، به نوبه خود می‌تواند به الگوگیری بیشتر از ویژگی‌های مردانه پدر بینجامد.

همانند هر مطالعه‌ای، این پژوهش نیز محدودیت‌هایی داشت که در ادامه بیان می‌شود و پیشنهاد‌های پژوهشی برای این محدودیت‌ها نیز ارائه خواهد شد. این تحقیق فقط درباره پسران بود؛ بنابراین توصیه می‌شود نتایج آن به دختران تعمیم داده نشود. در تحقیقات بعد می‌توان رابطه والدگری پدر و دل‌بستگی به پدر را در نقش جنسیتی دختران بررسی کرد. از سوی دیگر در این پژوهش فقط رابطه پسر - پدر بررسی شد که در پژوهش‌های بعد می‌توان به نقش والدگری مادر و دل‌بستگی به مادر نیز در شکل‌گیری نقش جنسیتی پسران توجه کرد.

این تحقیق صرفاً یک تحقیق بنیادی بود و بر اساس یافته‌های آن در تحقیقات آزمایشی بعد می‌توان تأثیر مداخله در سبک فرزندپروری را با یا بدون مداخله در کیفیت دل‌بستگی به پدر بر بهبود هویت جنسیتی پسران نوجوان بررسی کرد. همچنین هرچند دانش‌آموزان سبک والدگری والدین را از تولد تا زیر ۱۶ سال مطرح کردند؛ اما درواقع تحقیق مقطعی انجام شد. پیشنهاد می‌شود در تحقیقات آینده، همین متغیرها با بهره‌گیری از مطالعه طولی هم‌گروهی (Longitudinal Cohort Study) در مراحل تحولی گوناگون بررسی شود تا مدل علی - تحولی ارتباط میان متغیرها مشخص شود.

محدودیت‌ها و پیشنهادهایی از نظر روان‌سنجی نیز درخور توجه است: سبک والدگری بر اساس ادراک نوجوانان بود که پیشنهاد می‌شود در تحقیقات آتی، خودسنجی خود والدین نیز لحاظ شود. در این تحقیق از نمره کلی دل‌بستگی استفاده شد و در تحقیقات آینده، استفاده از ابزارهایی که انواع دل‌بستگی، شامل دوسوگرا و اجتنابی را می‌سنجند، توصیه می‌شود. در این تحقیق از ابزار پیوند والدینی استفاده شد که مقایسه نتایج را با تحقیقاتی که از ابزارهای فرزندپروری دیگر استفاده کردند، دشوار می‌کند. در تحقیقات بعد پیشنهاد می‌شود از ابزار رایج والدگری همچون پرسشنامه سبک‌های فرزندپروری بامرند نیز استفاده شود.

منابع و مآخذ

۱. بهزادی، بهناز و سیروس سروقد و سیامک سامانی؛ «تحلیل عامل تأییدی بر نسخه فارسی مقیاس پیوند والدینی پارکر»؛ *روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی*، ش ۲، ۱۳۹۰ «الف»، ص ۸۱-۹۸.
۲. بهزادی، بهناز و سیروس سروقد و سیامک سامانی؛ «کفایت روان‌سنجی نسخه فارسی مقیاس پیوند والدینی پارکر در جمعیت دانش‌آموزی»؛ *دومین همایش ملی روان‌شناسی - روان‌شناسی خانواده، مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت*، ۱۳۹۰ «ب»، دسترسی در: https://www.civilica.com/Paper-NCPSY02-NCPSY02_152.html.
۳. پاک‌دامن، شهلا و پگاه نجات؛ «نقش کیفیت دل‌بستگی به والدین در نقش‌پذیری جنسیتی فرزندان»؛ *رویش روان‌شناسی*، ش ۱، ۱۳۹۳، ص ۴۹-۷۰.
۴. خمسه‌ای، اکرم؛ «بررسی نقش عوامل فرهنگی - اجتماعی بر طرحواره‌های نقش جنسیتی در دو گروه قومی از دانشجویان در ایران»؛ *مطالعات روان‌شناختی*، ش ۲، ۱۳۸۶، ص ۱۲۹-۱۴۶.
۵. علی‌اکبری دهکردی، مهناز و طویه محتشمی و پرستو حسن‌زاده؛ «بررسی خصوصیات روان‌سنجی مقیاس نقش جنسی بم فرم کوتاه با تأکید بر تحلیل عاملی در جمعیت ایرانی»؛ *شناخت اجتماعی*، ش ۱، ۱۳۹۱، ص ۴۴-۵۸.
۶. نصرتی، محمد صالح و محمدعلی مظاهری و محمود حیدری؛ «بررسی تحولی رابطه پایگاه‌های هویت با میزان دل‌بستگی ایمن پسران نوجوان (۱۴، ۱۶ و ۱۸ ساله) به والدین و همسالان»؛ *فصلنامه خانواده‌پژوهی*، ش ۲، ۱۳۸۵، ص ۳۵-۵۳.
۷. همتی، مجید و علی فتحی آشتیانی؛ «ساخت و تعیین ویژگی‌های روان‌سنجی نقش تربیتی پدر از دیدگاه اسلام»؛ *روان‌شناسی و دین*، ش ۶، ۱۳۹۲، ص ۵-۱۸.
8. Ainsworth, M.D.S; "Object relations, dependency, and attachment: A theoretical review of the infant mother relationship"; *Child Development*, 1969, V.40, PP.969-1025.
9. Ainsworth, M.D.S; "Attachments beyond Infancy"; *American Psychologist*, 1989, V.44, PP.709-716.
10. Ainsworth, M.D.S, & Bowlby, J; "An ethological approach to personality development"; *American Psychologist*, 1991, V.46, PP.333-341.

11. Amato, P.R; "Father-child relations, mother-child relations, and offspring psychological well-being in early adulthood"; *Journal of Marriage and the Family*, 1994, V.56, PP.1031-1042.
12. American Psychological Association; *APA dictionary of clinical psychology*; Washington, DC: American Psychological Association, 2013.
13. Anderson, J.C., & Gerbing, D.W; "Structural equation modeling in practice: A review and recommended two-step approach"; *Psychological Bulletin*, 1989, V.103, PP.411-423.
14. Arbona, C., & Power, T.G; "Parental attachment, self-esteem, and antisocial behaviors among African American, European American, and Mexican American adolescents"; *Journal of Counseling Psychology*, 2003, V.50, PP.40-51.
15. Arbuckle, J.L; *AMOS 17.0: User's guide*; Chicago: SPSS Inc, 2008.
16. Armsden, G.C., & Greenberg, M.T; "The inventory of parent and peer attachment: Individual differences and their relationship to psychological well- being in adolescence"; *Journal of Youth and Adolescence*, 1987, V.16, PP.427-454.
17. Bassoff, E.S., & Glass, G.V; "The relationship between sex roles and mental health: A meta-analysis of twenty-six studies"; *The Counseling Psychologist*, 1982, V.10, PP.105-112.
18. Baumrind, D; "Child care practices anteceding three patterns of preschool behavior"; *Genetic Psychology Monographs*, 1967, V.75, PP.43-88.
19. Baumrind, D; "Current patterns of parental authority"; *Developmental Psychology Monographs*, 1971, V.4, PP.1-103.
20. Bem, S. L; "The measurement of psychological androgyny"; *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 1974, V.42, PP.155-162.
21. Bem, S. L; *The lenses of gender: Transforming the debate on sexual inequality*; New Haven, CT: Yale University Press, 1993.
22. Bem, S.L; "The BSRI and gender schema theory: A reply to Spence and Helmreich"; *Psychological Review*, 1981.a, V.88, PP.369-371.
23. Benson, M.L., Harris, P.B., & Rogers, C.S; "Identity consequences of attachment to mothers and fathers among late adolescents"; *Journal of Research on Adolescence*, 1992, V.2, PP.187-204.
24. Bowlby, J; "The nature of the child's tie to his mother"; *International Journal of PsychoAnalysis*, XXXIX, 1958, PP.1-23.
25. Brannen, J., Wigfall, V., & Mooney, A; "Sons' perspectives on time with dads"; *Diskurs Kindheits- und Jugendforschung Heft*, 2012, V.1, PP.25-41.
26. Bretherton, I; "The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth"; *Developmental Psychology*, 1992, V.28, pp.759-775.

27. Bussey, K., & Bandura, A; "Social cognitive theory of gender development and differentiation"; *Psychological Review*, 1999, V.106, PP.676-713.
28. Chodorow, N; *The reproduction of mothering: Psychoanalysis and the sociology of gender*; Los Angeles, University of California Press, 1978.
29. Daly, J.K; "Spending time with the kids: Meanings of family time for fathers"; *Family Relations*, 1996, V.45, PP.466-476.
30. Doyle, A.B., & Markiewicz, D; "Parenting, Marital Conflict and Adjustment From Early- to Mid-Adolescence: Mediated by Adolescent Attachment Style?"; *Journal of Youth and Adolescence*, 2005, V.34, PP.97-110.
31. Dumka, L.E., Gonzales, N.A., Bonds D.D., & Millsap, R.E; "Academic success of Mexican origin adolescent boys and girls: The role of mothers' and fathers' parenting and cultural orientation"; *Sex Roles*, 2009, V.60, PP.588-599.
32. Feldman, S.S., & Wentzel, K.R; "The relationship between parenting styles, sons' self-restraint, and peer relations in early adolescence"; *J Early Adolesc*, 1990, V.10, PP.439-454.
33. Fischer, J.L., & Narus, L.R; "Sex-role development in late adolescence and adulthood"; *Sex Roles*, 1981, V.7, PP.97-106.
34. Floyd, K. & Mark T. Morman, M. T; "Human affection exchange: II. affectionate communication in father-son relationships"; *The Journal of Social Psychology*, 2003, V.143, PP.599-612.
35. Forbes, G.F., & Adams-curtis, L.E; "Gender role typing and attachment to parents and peers"; *The Journal of Social Psychology*, 2000, V.140, PP.258-260.
36. Fraley, R.C., and Davis, K.E; "Attachment formation and transfer in young adults' close friendships and romantic relationships"; *Personal Relationships*, 1997, V.4, PP.131-144.
37. Gomes, L.C; "Examination of pathways by which parental attachment and secondary attachment strategies predict disordered eating attitudes and behaviours"; A dissertation for the degree of doctor of philosophy in Clinical Psychology, Department of Psychology, Lakehead University, 2014.
38. Guilamo-Ramos, V., Bouris, A., Lee, J. J. H., McCarthy, K. M., L Michael, S. L., Pitt-Barnes, S., & Dittus, P. J; "Paternal influences on adolescent sexual risk behaviors: A structured literature review"; *Pediatrics*, 2012, V.130, PP.1313-25.
39. Haigler, V.F., Day, H.D., & Marshall, D.D; "Parental attachment and gender-role identity"; *Sex Roles*, 1995, V.33, PP.203-220.
40. Hertz, R.M., Laurent, H.K. & Laurent, S.M; "Attachment mediates effects of trait mindfulness on stress responses to conflict"; *Mindfulness*, 2014, V.6, PP.483-489.

41. Hines, M; "Gender development and the human brain"; *Annual Review of Neuroscience*, 2011, V.34, PP.69-88.
42. Holt, L.C., & Ellis, J.B; "Assessing the current validity of the Bem Sex-Role Inventory"; *Sex Roles*, 1998, V.39, PP.929-941.
43. Huttunen, J; "Father's impact On Son's Gender Role Identity"; *Scandinavian Journal of Educational Research*, 1992, V.36, PP.251-260.
44. Juni, S., Rahamim, E. L., & Brannon, R; "Sex Role Development as a Function of Parent Models and Oedipal Fixation"; *The Journal of genetic psychology; child behavior, animal behavior, and comparative psychology*, 1985, V.46, PP.89-99.
45. Kerns, K.A., Klepac, L., & Cole, A; "Peer relationships and preadolescents' perceptions of security in the child-mother relationship"; *Developmental Psychology*, 1996, V.32, PP.457-466.
46. Lamb, M.E; *The role of fathers in child development*; (5th ed.) New York: Wiley, 2010.
47. Lieberman, M., Doyle, A.B., and Markiewicz, D; "Developmental patterns in security of attachment to mother and father in late childhood and early adolescence: Associations with peer relations"; *Child Development*, 1999, V.70, PP.202-213.
48. Nunes, F., & Mota, C.P; "Parenting styles and suicidal ideation in adolescents: Mediating effect of attachment"; *Journal of Child and Family Studies*, 2016, V.26, PP.734-747.
49. Parke, R.D., & Sawin, D.B; "The father's role in infancy: a re-evaluation"; *The Family Coordinator*, 1976, V.25, PP.365-371.
50. Parker, G., Tupling, H., & Brown, L.B; "A parental bonding instrument"; *British Journal of Medical Psychology*, 1979, V.52, PP.1-10.
51. Phares, V., & Compas, B.E; "The role of fathers in child and adolescent psychopathology: Make room for daddy"; *Psychological Bulletin*, 1992, V.111, PP.387-412.
52. Power, T.G; "Parenting dimensions and styles: A brief history and recommendations for future research"; *Childhood Obesity*, 2013, V.9, PP.S-14-S-21.
53. Roskam, I., Meunier, J.C., & Stievenart, M; "Parent attachment, childrearing behavior, and child attachment: Mediated effects predicting preschoolers' externalizing behavior"; *Journal of Applied Developmental Psychology*, 2011, V.32, PP.170-179.
54. Rutter, M; "Parent-child separation: psychological effects on the children"; *J Child Psychol Psychiatry*, 1971, V.12, PP.233-60.
55. Sitko, K., Bentall, R.P., Shevlin, M., O'Sullivan, N., & Sellwood, W;

- "Associations between specific psychotic symptoms and specific childhood adversities are mediated by attachment styles: An analysis of the National Comorbidity Survey"; *Psychiatry Res*, 2014, V.217, PP.202-209.
56. Starrels, M.E; "Gender Differences in Parent-Child Relations"; *Journal of Family Issues*, 1994, V.15, PP.148-165.
57. Tasca, G.A., et al; "Attachment insecurity mediates the relationship between childhood trauma and eating disorder psychopathology in a clinical sample: A structural equation model"; *Child Abuse & Neglect*, 2013, V.3, PP.1-8.
58. Tasca, G.A., Szadkowski, L., Illing, V., Trinneer, A., Grenon, R., & Demidenko, N; "Adult attachment, depression and eating disorder symptoms: The mediating role of affect regulation strategies"; *Personality and Individual Differences*, 2009, V.47, PP.662-667.
59. Weston, R; "Insecure attachment mediates effects of partners' emotional abuse and violence on women's relationship quality"; *Journal of Family Violence*, 2008, V.23, PP.483-493.
60. Winsler, A., Madigan, A. L., & Aquilino, S.A; "Correspondence between maternal and paternal parenting styles in early childhood"; *Early Childhood Research Quarterly*, 2005, V.20, PP.1-12.